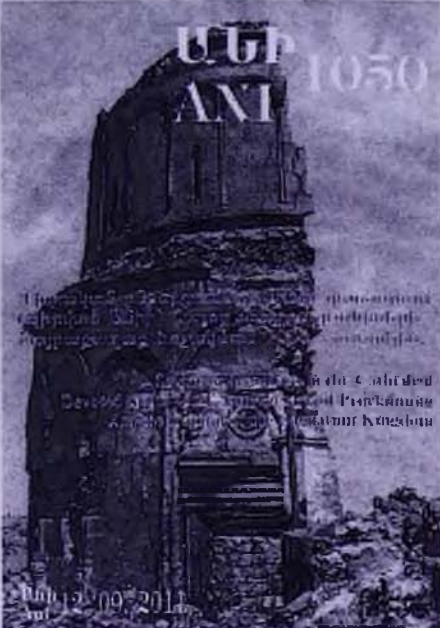

ԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ ԱՆԻԻ ՄԱՅՐ ՏԱԳԱՐՈՒՄ

2011թ. լրացավ Անիի՝ հայ Բագրատունիների մայրաքաղաք հռչակված 1050-ամյակը։ Այս նվիրական տարեկիցը յուրովի նշեցին ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի աշխատակիցները։ Նրանք սեպտեմբերի 10-12-ին սրբազան ուխտագնացություն կատարեցին դեպի Հայաստան՝ հայոց տիեզերական մայրաքաղաք Անիում նշելու բաղձալի հոբելյանը։ Սա բացառիկ ու անմասնադեպ երևույթ էր ինչպես կենտրոնի գիտական կյանքում, այնպես էլ Անիի Մայր տաճարում կատարված հիշատակի խնկարկումներում։

Անիի Մ.Աստվածածին կաթողիկե եկեղեցու խոնարհագմբեթ կամարների ներքո, Տերունական աղոթքի օրհնաբուխ հնչյունների մուտքով սկսվեցին գիտական ընթերցումները՝ նվիրված միջնադարյան Անիի պատմության, մշակութային կյանքին։ Քաղաքի արհեստների, ճարտարապետության, հնագիտության, կերպարվեստի, երա-

ժշտության և այլ ոլորտներին նվիրված ելույթներով հանդես եկան կենտրոնի տնօրեն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Մերգո Հայրապետյանը, գիտաշխատողներ Կարին Սահակյանը («Անին շեն, աշխարհն ավեր, աշխարհը շեն, Անին ավեր»), Կարինն Բազեյանը («Անիի ասեղնագործության և դրա ժառանգորդման շուրջ»), Հասմիկ Հարությունյանը («Անիի նշանավոր երաժիշտները»), Լաուրա Աթանեսյանը («Անիի մանրանկարչությունը»), մանկավարժ Սուսաննա Կոչոյանը («Անին պատմական խաչողիներում») և այլք։ Գիտական ընթերցումներին ներկա էին մեծ թվով ուխտագնացներ ու զրոսաշրջիկներ աշխարհի տարբեր անկյուններից, և նրանց մեջ մեծ թիվ էին կազմում Արևմտյան Հայաստանում ապրող մեր հայրենակիցները։

Անիի՝ որպես հայ միջնադարյան մշակույթի օրրան, եղել և մնում է հայ

ՄՐԱԳԻՐ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐԻ
« Ելույթներ կենտրոնի խոնարհագմբեթի վրա տեղադրված
« Քաղաքի խոնարհագմբեթի վրա տեղադրված

1. «Անիի շեն, աղոթքներ ուրախ Աղոթքներ շեն, Անիի տարածք»	2. Գ. Կ. Մ. Սահակյան
3. Անիի տարածքի խոնարհագմբեթի և դրա ժառանգության շուրջ	4. Գ. Կ. Մ. Սահակյան
5. Անիի բացառականությունը արվեստի և գիտության համադրությամբ	6. Կոչոյան Սուսաննա
7. Անիի և նրա ժառանգության համադրությունը	8. Գ. Կ. Մ. Սահակյան
9. Անիի և նրա ժառանգության համադրությունը	10. Գ. Կ. Մ. Սահակյան

**PROGRAM
OF SCIENTIFIC READINGS**
« Commemorating the anniversary of Ani Cathedral
« Opening speech: Prof. K. Sahakyan, PhD

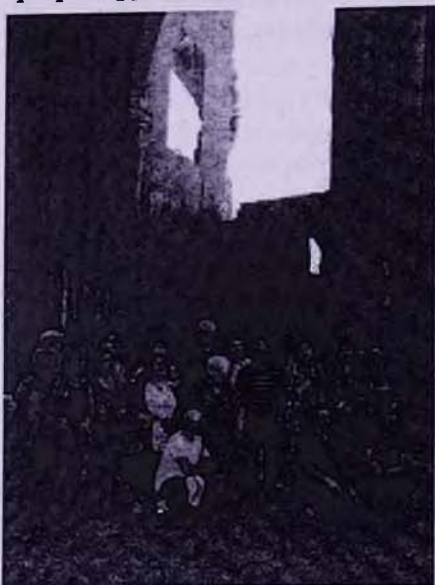
1. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"	2. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"
3. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"	4. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"
5. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"	6. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"
7. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"	8. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"
9. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"	10. K. Sahakyan, PhD "Ani in its past and the world in series The world in its past and Ani in series"

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐԻ

ազգային հանճարի անբացատրելի աշխարհատեսության գեղագիտական

ընկալումների անսպառ գանձարան:
Անհագիտության յուրաքանչյուր հա-
մաժողով մի նոր էջ ու հայտնություն է
բերում ունկնդրին անկախ նրա մաս-
նագիտական հետաքրքրություններից:

Այդ պատճառով շիրակյան կենտ-
րոնի հաղորդումները լսվեցին մեծա-
զույն հետաքրքրությամբ ու ավարտ-
վեցին բազում հարցերով՝ դուրս գալով
գիտական մեղ շրջանակներից: Հեռա-
վոր կարտականգ հայրենակիցների
անհարախ հանդիպումը խնկարկվեց
Մայր տաճարում մի անբացատրելի
միակամությամբ. երբևէ ազգովին այս-

տեղ պատարագելու և տիրոջ իրավուն-
քով ժառանգելու այս տիեզերական
քաղաքամայրը վերականգնելու սուրբ
պարտքը:

Այս ուխտագնացությունը նշանա-
կալի էր նաև նրանով, որ համընկնում
էր Հայ Առաքելական եկեղեցու տերու-
նական տոներից մեկին՝ Սուրբ Խաչին:
Ուխտավորները բաց չթողեցին երջա-
նիկ հնարավորությունը ներկա գտնվե-
լու Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցու
խաչի տեղադրումից հետո կատարվող
անդրանիկ Սուրբ պատարագին: Վա-
նա լճում՝ «Ինչպես բիրը այքի մեջ» վեր
հառնած այս հերթաթային տաճարում,
ազգովին աղոթք քարձրացվեց առ

Աստված մեր գերեվարված հայրենիքի
սուրբ մասունքների փրկության, մեր
փոքրիկ մայր հողի բարգավաճման և
ուժեղացման համար:

Սուրբ Խաչի տոնակատարությունը
շիրակյի ուխտավորները շարունակե-
ցին և սրբազան զգացողությունների
գագաթնակետին հասան դեռևս հրաշ-
քով կանգուն Վարազա Սուրբ Նշան
եկեղեցում: Այնպիսի զգացողություն էր
տիրում, կարծես խաչանախշ հինա-
վուրց պատերից ներս հնչում էին Մկր-
տիչ Խրիմյանի ու նրա շուրջը համա-
խմբված ճեմարանականների աղոթք-
ների արձագանքները: Բոլորին համա-

կել էր օրհնության ու խնկարույր
աղոթքների անբացատրելի հուզա-
խռովքը:

Վերադառնալով Շիրակ աշխարհ՝ ՀՀ կենտրոնի բոլոր աշխատակիցները մի անբացատրելի ուժ ու ավյունով պատրաստվում են նորանոր ուխտագնացությունների ու ակնկալում հայագիտական բացահայտումներ իրագործել պատմական հրաշափառ հայրենիքում:

«Գիտական աշխատություններ»/ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն: խմբ. Ս. Հայրապետյան.-Եր.: Գիտություն, 2011, Հատոր 13. - 194 էջ:

Լույս տեսավ ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ» ժողովածուի XIII հատորը՝ 12 հրատ. մամուլ ծավալով, պրոֆեսոր Ս.Հայրապետյանի ընդհանուր խմբագրությամբ:

Հատորում ընդգրկված են 25 հոդվածներ, հրապարակումներ և հաղորդումներ հայագիտության և հումանիտար գիտությունների այլ ոլորտներից:

Շիրակի պատմամշակութային ժառանգությունը, որն առանձնահատուկ տեղ է գրավում ժողովածուի հա-

տորներում, այս անգամ ներկայացվել է Մեծ Մեպասարի վրա սրբաբանի կառուցման դիցաբանական հենքի (Լ.Եզանյան), այստեղ գաղերի գոհարներու թյան վաղորդողդարյան ծեսում յոթ թվի խորհրդանշական դերի (Լ.Եզանյան), Հայկաձորի բնակավայրի 2010թ. պեղումների մախնական արդյունքների (Հ.Խաչատրյան), Արագածի Սրերբորդություն եկեղեցու ճարտարապետության ծագումնաբանության՝ գմբեթի կառուցվածքի հիման վրա (Շ.Սասանո) կատարված հետազոտություններով: Շիրակի պատմամշակութային նոր շրջանին են նվիրվել Ա.Հայրապետյանի «Արևմտահայության տեղաբաշխումը և ժողովրդագրական պատկերը Փամբակում XIX. 30-40-ական թվականներին» հոդվածը և 1921թ. ապրիլ-դեկտեմբերին՝ Ալեքսանդրապոլի գավառում խորհրդային իշխանության հաստատման շրջանում, արևմտահայ գաղթականության վիճակը լուսարանող Կ.Ալեքսանյանի հաղորդումը:

Ալեքսանդրապոլի հասարակական-քաղաքական կյանքը յուրօրինակ փաստերով է լուսարանված Գ.Ալվազյանի ««Մեղու Հայաստանի»-ն 1860-1880-ական թթ. Ալեքսանդրապոլի մասին» հոդվածում: Ժողովածուի թեմատիկ բովանդակություն են ներառված նաև Լենինական-Գյումրու տնտեսական-մշակութային կյանքին և ազգազրությանն առնչվող հրապարակումներ: Ա.Բոյաջյանն անդրադարձել է Լենինականի տեղական արդյունաբերության և արտեղների գործունեությանը, իսկ Ա.Սահակյանը՝ Շիրակի մարզի առևտրական կազմակերպություններում կառավարման հոգեբանական հիմնախնդիրներին:

Լ.Աթոնեսյանի հաղորդումը նվիրված է Գյումրեցի քանդակագործ Արտուշ Պապոյանի ստեղծագործություններին, որոնք տեղ են գտել ժամանակակից քաղաքի տարրեր անկյուններ-

բում՝ դառնալով քաղաքային մշակույթի կարևոր բաղադրիչ: Օ.Հարությունի «Մուրք Խաչի տոնական ուտեստը Գյումրիում» (XXդ. երկրորդ կես) հաղորդումը բացահայտում է քաղաքային ծիսական ուտեստների ժամանակային փոխակերպումներն ու տարածմանական համեմատությունները:

Հայոց պատմության հնագույն և միջնադարյան շրջաններին են առնչվում Ս.Պետրոսյանի «Արամանյակի որդիները և նրանց տիրությունները եռադասության տեսանկյունից», Լ.Պետրոսյանի «Քարթլիս Յխովերբա»-ն Հայոց Արշակ Բագավորի մասին» և Ա.Ալոպուլի «Ժողովրդագրական գործընթացները Տալբում XIX. առաջին երեսնամյակին» հոդվածները:

Հատկապես ծավալուն տեղ են գրավել գրականագիտական և լեզվաբանական տարրեր թեմաներ արծարծող հրապարակումները: Ա.Հակոբյանն անդրադարձել է Գ.Գուրչի «Հայկական տոհմածառ» վեպին, որը յուրահատուկ պատգամ է՝ երբեք չմոռանալ Հայոց Մեծ եղեռնի զոհերին: Ն.Ավետիսյանի հոդվածում խոսվում է Հովհ. Երզնկացի երկերում դերբայ լրացումով գոյականական բառակապակցությունների և դրանց ռոման արժեքի մասին:

Մ.Խաչատրյանն անդրադարձել է հայրեններում և կախաններում արարական փոխառություններով կազմված բայերի քերականական կարգերի արտահայտությանը, Լ.Խաչատրյանը՝ ժամանակակից հայերենում անկատար դերբայական հիմքով վերլուծական բայաձևերի կադապրներին: Հ.Զաքյանի հոդվածում դիտարկված են արդի հայերենում խոսքիմասային տարարժեքություն ունեցող բառերը, իսկ Մ.Ավետիսյանը վերլուծել է բուսական պարունակող նալեզու դարձվածաբանական միավորների իմաստային կադապրները: Հ.Մատիկյանի դիտարկումները անգլիական և հայկա-

կան օրոքոցային երգերում «երեխա» հասկացության դրսևորման մասին են:

Էթնոհոգեբանության արդի խնդիրների քննությանն է առնչվում Կ.Սահակյանի «Կարծրատիպերը էթնո-ես-ի և էթնո-մենթ-ի համատեքստում» հաղորդումը:

Բուհական գիտամեթոդական խնդիրներ են արծարծված Մ.Հայրապետյանի «Գրաբարի նախադասության հնչերանգային տիպերի ուսուցումը» և Հ.Հարությունյանի «Ութնայն համակարգը հայ միջնադարյան երաժշտության բուհական դասընթացում» հոդվածներում:

«Գիտական աշխատություններ»-ի 13-րդ հատորում տպագրված նյութերն ընդգրկում են համառոտ ուսերեն և անգլերեն ամփոփումներ: Վերջում գետեղված է «Գիտական լրատու» բաժինը՝ ուշագրավ նյութերով:

«ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԳՐԻՍ. Ժողովրդական, կրոնագիտական, պատմական և ազգագրական պատկերացումներ», Կ. Սահակյան.- Եր.: Գիտություն, 2011-44էջ:

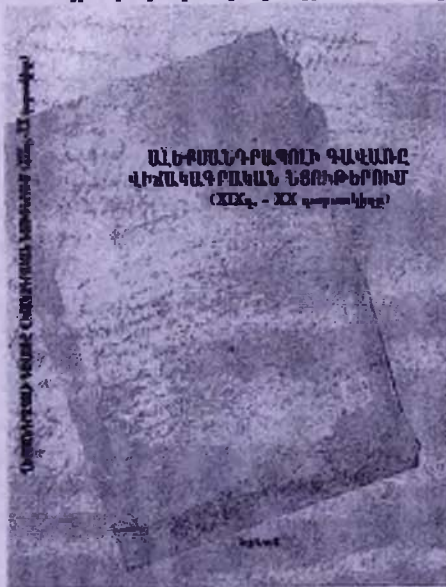

ՀՀ ԳԱՍ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների գիտաշխատող, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու Կարինե Սահակյանի «Աուրբ Սարգիս» գրքույկը, որը հրատարակվել է կենտրոնի գիտխորհրդի որոշմամբ, ամփոփում է սրբի մասին ժողովրդական, կրոնաժխական, պատմական և ազգաբանական պատկերացումներ: Գրքույկում տեղ են գտել նաև Սուրբ Սարգսի մասին ժողովրդական պատկերացումների ռուսերեն և անգլերեն թարգմանությունները:

Հեղինակի նպատակն է պարբերաբար ներկայացնել ժողդրդական ծեսերն ու տոները Շիրակի մարզում՝ որպես համայնքի զարգացման գրավական:

«Ալեքսանդրապոլի գավառը վիճակագրական նյութերում (XIXդ. – XXդ. սկիզբ). փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածու, աշխատասիրությանը՝ Ա.Ս. Հայրապետյանի».- Եր.: Գիտություն, 2011-271 էջ

ՀՀ ԳԱՍ «Գիտություն» հրատարակչությունը լույս է ընծայել պատմական գիտությունների թեկնածու,

ԳԱՍ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի ավագ գիտաշխատող Ա.Հայրապետյանի կազմած «Ալեքսանդրապոլի գավառը վիճակագրական նյութերում (XIXդ. – XXդ. սկիզբ)» փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածուն:

Ժողովածուն արխիվային վիճակագրական փաստաթղթերի հարուստ հավաքածու է՝ բաղկացած 325 աղյուսակներից, որոնք վերաբերում են բնության և մարդկային ժամանակահատվածում Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ իրավիճակի, բնակավայրերի տեղագրության, բնակչության տեղաշարժերի, նրա ազգային կազմի խնդիրներին, ինչպես նաև լույս են սփռում արևմտահայերի դեպի գավառ պարբերաբար կրկնվող գաղթների, ըստ բնակչության մոր վայրերի նրանց տեղաբախշման և գավառի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ պատկերում այդ գաղթների թողած ազդեցության վրա: Ժամանակագրական առումով ուսումնասիրությունն ընդգրկում է հայ ազգաբնակչության լուրջ տեղաշարժերով և էթնոժողովրդագրական բուռն գործընթացներով աչքի ընկնող մի կարևորագույն պատմական ժամանակահատված՝ XIX դարի առաջին քառորդից մինչև 1917թ., գործընթացներ, որոնց հիմքում ընկած են տնտեսական և հատկապես քաղաքական մի շարք շարժառիթներ:

Ժողովածուն հասցեագրված է ժողովրդագրության հարցերով զբաղվող պատմաբաններին, բուհերի մասնագիտական բաժինների ուսանողներին և ընթերցող հանրությանը: Աշխատությունը հրատարակվել է ՀՀ ԳԱՍ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի և ՀՀ ԳԱՍ պատմության ինստիտուտի գիտական խորհուրդների որոշմամբ: